

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного
факультету

_____ А. В. Череп

«__» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ППП 2.5. “Моніторинг еколого-економічних систем”

Спеціальність 8.18010017 – Економіка довкілля і природних ресурсів

Факультет економічний

2015-2016 навчальний рік

Робоча програма «Моніторинг еколого-економічних систем» для студентів спеціальності 8.18010017 – Економіка довкілля і природних ресурсів

“ 27 ” серпня 2015 року – 10 с.

Розробник: Денисов К.В., к.е.н., викладач кафедри міжнародної економіки та економічної теорії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародної економіки та економічної теорії

Протокол від “ 27 ” серпня 2015 р. № 1

Завідувач кафедри _____ Д.І. Бабміндра

“ 27 ” серпня 2015 року

Схвалено науково-методичною радою економічного факультету

Протокол від “ 28 ” серпня 2015 р. № 1

Голова НМР _____

І. І. Колобердянко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0305 – Економіка та підприємництво	нормативна	
	--		
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 8.18010017 – Економіка довкілля і природних ресурсів	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>індивідуальна контрольна робота</u>		2-й	-
Загальна кількість годин - 108		Семестр	
		3-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 8	Рівень вищої освіти: магістерський	14 год.	-
		Практичні, семінарські	
		6 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		88 год.	-
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – $20/88 = 0,23$

для заочної форми навчання – ----

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчального курсу. Формування системи теоретичних знань та практичних навичок, у проблемі вирішення екологічних проблем, стратегія екологічної безпеки та стійкого розвитку все ще залишаються невизначеними. Вважається, що відповідь на ці питання повинна дати наукова концепція екологічної безпеки на базі екологічного моніторингу. Першим етапом на шляху в цьому напрямку має бути саме система збору інформації про стан навколишнього середовища.

Головними завданнями курсу є:

- формування у студентів певних умінь і навичок моделювання в екологічній сфері;
- здійснення економічного аналізу умов навколишнього середовища.

Предмет дисципліни. Бурхливий розвиток в ХХ столітті промислового виробництва, застосування в сільському господарстві мінеральних добрив, надзвичайно високий відсоток розораності ґрунтів, зменшення лісистості територій, використання радіоактивних мінералів, збільшення кількості транспорту та забруднення навколишнього середовища шкідливими речовинами надзвичайно посилили антропогенне навантаження на довкілля і створили загрозу для людського суспільства та інших живих організмів.

У результаті вивчення курсу студент повинен

Знати: – уніфіковані правила ведення міжнародної торгівлі;

– обґрунтування доцільності та визначення ефективності заходів торгової політики країни;

– форм і методів комерційної дипломатії у процесі формування та реалізації торгової політики країни;

– процесуальних механізмів СОТ з урегулювання торгових суперечок та огляду торгових політик країн–членів;

– проблемних сфер регулювання міжнародної торгівлі, що потребують багатосторонньої правової гармонізації – конкурентна політика, інвестиції, охорона навколишнього середовища, електронна комерція.

Вміти: – застосовувати процедури, прийоми і методи, які використовуються при плануванні та здійсненні зовнішньоекономічних операцій;

– застосовувати основні правила ведення зовнішньоекономічних операцій, поняття, які використовують у міжнародній торгівлі.

В освітньо–професійній програмі підготовки фахівців дисципліна займає важливе місце, оскільки є необхідним етапом у системі підготовки фахівців. Вона є однією з важливих складових ефективності управління.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.

Тема 1. Моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.

Тема 2. Моніторинг еколого-економічних систем в процесі управління їх сталим розвитком.

Тема 3. Спостереження за станом розвитку еколого-економічних систем.

Тема 4. Оцінювання і прогнозування майбутнього стану довкілля.

Змістовий модуль 2. Рівні та види моніторингу

Тема 1. Рівні та види моніторингу

Тема 2. Моніторинг поверхневих вод

Тема 3. Моніторинг стану ґрунтів

Тема 4. Моніторинг атмосферного повітря

Тема 5. Моніторинг лісових ресурсів

Тема 6. Моніторинг мінеральних ресурсів

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		с/п	лаб	сам.роб	л		с/п	лаб	сам.роб	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Поняття моніторингу еколого-економічних систем як галузь науки.										
Тема 1. Моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.	10	2	1		8					
Тема 2. Моніторинг еколого-економічних систем в процесі управління їх сталим розвитком.	10	2	1		8					
Тема 3. Спостереження за станом розвитку еколого-економічних систем.	11	2	0,5		9					
Тема 4. Оцінювання і прогнозування майбутнього стану довкілля.	11	2	0,5		7					
Разом за змістовим модулем 1	42	8	3		32					
Змістовий модуль 2. Рівні та види моніторингу										
Тема 1. Рівні та види моніторингу	12	1	0,5		6					
Тема 2. Моніторинг поверхневих вод	12	1	0,5		6					
Тема 3. Моніторинг стану ґрунтів	11	1	0,5		7					
Тема 4. Моніторинг атмосферного повітря	10	1	0,5		7					
Тема 5. Моніторинг лісових ресурсів	11	1	0,5		6					
Тема 6. Моніторинг мінеральних ресурсів	10	1	0,5		4					
Разом за змістовим модулем 2	66	6	3		34					
ІНДЗ	20				20					
Усього годин	108	14	12		88					

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.	2
2.	Моніторинг еколого-економічних систем в процесі управління їх сталим розвитком.	2
3.	Спостереження за станом розвитку еколого-економічних систем.	2
4.	Оцінювання і прогнозування майбутнього стану довкілля.	2
5.	Рівні та види моніторингу	1
6.	Моніторинг поверхневих вод	1
7.	Моніторинг стану ґрунтів	1
8.	Моніторинг атмосферного повітря	1
9.	Моніторинг лісових ресурсів	1
10.	Моніторинг мінеральних ресурсів	1
Разом		14

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.	1
2.	Моніторинг еколого-економічних систем в процесі управління їх сталим розвитком.	1
3.	Спостереження за станом розвитку еколого-економічних систем.	0.5
4.	Оцінювання і прогнозування майбутнього стану довкілля.	0.5
5.	Рівні та види моніторингу	0.5
6.	Моніторинг поверхневих вод	0.5
7.	Моніторинг стану ґрунтів	0.5
8.	Моніторинг атмосферного повітря	0.5
9.	Моніторинг лісових ресурсів	0.5
10.	Моніторинг мінеральних ресурсів	0.5
Разом		6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Моніторинг еколого-економічних систем як галузь науки.	8
2.	Моніторинг еколого-економічних систем в процесі управління їх сталим розвитком.	8
3.	Спостереження за станом розвитку еколого-економічних систем.	9
4.	Оцінювання і прогнозування майбутнього стану довкілля.	7
5.	Рівні та види моніторингу	6
6.	Моніторинг поверхневих вод	6
7.	Моніторинг стану ґрунтів	7
8.	Моніторинг атмосферного повітря	7
9.	Моніторинг лісових ресурсів	6
10	Моніторинг мінеральних ресурсів	4
11	ІНДЗ	20
Разом		88

Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з «Екологічного підприємництва» виконується за обраною студентом темою з переліку запропонованих тем.

Виконання ІНДЗ передбачає:

- пошук у наукових журналах 2-3 статей, які висвітлюють аналізовану проблему та їх реферування (виклад основних ідей і пропозицій авторів);
- пошук статистичних даних та їх аналіз;
- складання звіту з ІНДЗ;
- презентацію ІНДЗ на практичному занятті (виступ до 10 хвилин).

Обсяг звіту з ІНДЗ – 10 аркушів формату А-4.

8. Методи навчання

Розповідь, бесіда, пояснення, лекція, лекція-огляд, практична роботи, дослідні роботи, ігрові методи, інтерактивні тощо.

9. Методи контролю

Лекція: фронтальне опитування, вибіркоче усне опитування, письмове опитування, тестування, диктант за термінами.

Семінарське заняття: співбесіда, вирішення задач, діалог тестування, комбіноване опитування, письмове опитування за індивідуальним завданням, усне опитування за індивідуальним завданням, програмоване опитування, взаємоконтроль, співбесіда, контрольна робота..

Самостійна робота студентів: перевірка конспекту, перевірка відповідей на проблемні питання, опитування на семінарському занятті.

**10. Критерії оцінювання та система накопичення балів.
Розподіл балів, які отримують студенти.
Шкала оцінювання**

Поточне тестування та самостійна робота											Індивід. завд.	Залік	Сума
Модульна атестація					Модульна атестація								
T1	T2	T3	T4	М.Р.	T1	T2	T3	T4	T5	М.Р.	20	20	100
5	5	5	5	10	4	4	4	4	4	10			

Виконане практичне завдання комплексно оцінюється викладачем, враховуючі такі критерії: правильність одержаних відповідей; повнота та логічність відповіді; наявність висновків та ілюстративних прикладів тощо. Практичне завдання складається з теоретичних питань, тестів, задач, запитань та завдань для обговорення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття дозволяють студентам оволодіти практичними навичками з курсу. Результат участі студента на практичних заняттях оцінюється окремо за визначеною шкалою:

- 4-5 балів – відповідь або завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній педагогічній діяльності.

Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; вміє ставити та розв'язувати проблеми.

- 3 бали – відповідь і завдання – повні з деякими огріхами, виконані без допомоги викладача. Студент вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати наукову та методичну інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача.

- 2 бали – відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання без допомоги викладача. Студент може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; знання є достатньо повними; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здатен на реакцію відповіді іншого студента, опрацювати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат і захистити його найважливіші положення.

- 1 бал – відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Теоретичний зміст курсу засвоєно частково, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МОДУЛЬНОЇ АТЕСТАЦІЇ № 1 та №2

Модульна атестація складається з теоретичної та практичної частин. Теоретична частина дозволяє перевірити теоретичні знання студента та проводиться у формі тестування в системі MOODLE. Максимальна оцінка, яку студент може отримати по результатам кожної теоретичної модульної контрольної, складає 10 балів.

Теоретична модульна контрольна складається з 10 тестових завдань. За правильну відповідь на одне запитання студент отримує 1 бал, таким чином, відповівши вірно на всі запитання студент може отримати 10 балів.

Якщо за результатами поточного контролю знань студент отримає менше 50 балів, то на екзамен він не допускається.

Підсумковий контроль проводиться після закінчення семестру в формі заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Максимальна оцінка, яку студент може отримати за виконання індивідуальної контрольної роботи, складає 20 балів. Контрольна робота має бути оформлена згідно вимог (см. сайт ЗНУ).

Індивідуально контрольна робота складається з двох частин, за правильне виконання першої з них студент отримує 10 балів, а другої 10 балів.

20 балів – повне розкриття теми, наявність власної думки, висновків та списку використаних літературних джерел;

14-19 балів – тема розкрита не повністю, наявні помилки в оформленні;

7-13 бал – наявні матеріали, які не дозволили студенту розкрити тему, відсутня думка студента;

1-6 бал – наявні окремі матеріали, які не дозволяють оцінити думку студента щодо теми дослідження.

Максимальна сума – 20 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛІКОВОЇ РОБОТИ

Максимальна оцінка, яку студент може отримати за виконання залікової роботи, складає 20 балів. Залікова робота містить 20 тестових завдань, кожне з яких оцінюється в 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

11. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма навчальної дисципліни.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Методичні матеріали для забезпечення семінарських занять.
4. Методичні матеріали для забезпечення самостійної роботи студентів.

5. Контрольні завдання та тести.
6. Перелік питань до іспиту.

12. Рекомендована література

1. Клименко М. О. Моніторинг довкілля / М. О. Клименко, А. М. Прищеп, Н. М. Вознюк. - К.: «Академія», 2006. - 360 с.
2. Поліщук С. З. Системний аналіз і моделювання у розв'язанні проблем сталого розвитку території / С. З. Поліщук, В. О. Долодаренко, В. А. Чорнобровкіна, А. І. Рябко. - Дніпропетровськ: Поліграфіст, 2002. - 136 с.
3. Шевчук В. О. Моніторинг сталого еколого-економічного
4. розвитку регіонів: методологічні та інформаційні аспекти
5. здійснення / В. О. Шевчук // Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми. Зб. наук. праць. За матеріалами доповідей міжн. наук.-практ. конференції, м. Львів, 21-23 травня 1998 р. (в трьох частинах). НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редколегія: відповідальний редактор М.І. Долішній. - Львів, 1998. - 336 с.
6. Кочуров Б. И. Геоэкология: екодиагностика и еколого- хозяйственный баланс территории / Б. И. Кочуров. - Смоленск: Изд-во СГУ, 1999. - 154 с.
7. Домаранський А. О. Про параметричне оцінювання ландшафтного різноманіття / А. О. Домаранський // Український географічний журнал. - 2003. - № 3. - С. 21-26.
8. Побурко Я. О. Моніторинг конкурент переваг лісогосподарських систем (на прикладі Волинської області) / Я. О. Побурко, О. М. Шубалий, М. Ф. Семерак. - НАН України. Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2007. - 105 с.

13. Додаткова

9. Пахомова Н.В., Рихтер К.К. Экономика природопользования и охраны окружающей среды: Учеб. пособие.- СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2001. – 220 с.
10. Проектний аналіз: Навчальний посібник / Москвін С.О., Бевз В.А., Дідик В.Г., Новиков В.А., Унковська Т.Є.; під ред. С.О. Москвіна. – Київ: ТЗОВ „Видавництво Лібра”, 1999.- 368 с.
11. Комаров А.Г., Рогова Е.М., Ткаченко Е.А., Чесноков В.Я. Инвестиционное проектирование: Учебное пособие. 3-е издание. – СПб.: Издательство СПбГУЭФ, 2001. – 106 с.
12. Липсиц И.В., Коссов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа. Учебно-справочное пособие.- М.: Издательство БЕК, 1996.- 304 с.
13. Непомнящий Е.Г. Инвестиционное проектирование: Учебное пособие. – Таганрог. – ТРТУ, 2003. – 262 с.
14. Пахомова Н.В., Рихтер К.К. Экономика природопользования и охраны окружающей среды: Учеб. пособие. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2001. – 220 с.
15. Реймерс Н.Ф. Экология (теории, законы, правила, принципы и гипотезы). – М.: Журнал «Россия Молодая», 1994. – 367 с

16. Савчук А.В. Анализ эффективности инвестиционных проектов и экономических условий их реализации.- Одесса, Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2000. – 176 с.
17. Формирование хозяйственных решений. / Под общ. ред. В.М. Хобты – Донецк: “Каштан”, 2003. – 416 с.
18. Хавранек Питер М., Беренс В. Руководство по оценке эффективности инвестиций. Новое переработанное и дополненное издание. Перевод с английского.- М., 1995, АОЗТ «Интер-эксперт». – 528 с.
19. Dixon, J., Scura L., Carpenter, R., Sherman, P. Economic Analysis of Environmental Impacts. – Earthscan, 1994. –210p.
20. Hanley, N. and Spash, C. Cost-Benefit Analysis and the Environment. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, 1993. – 276 p.
21. Layard, R. and Glaister, S. Cost-Benefit Analysis. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 497 p.
22. Costanza, R. The Value of the World’s Ecosystem Services and Natural Capital / R. Costanza, D’Aarge, R., De Groot, R., Farber, S., Grasso, M., Hannon, B., Limburg, K., Naeem, S., O’Neill, R., Parvelo, J., Raskin, R., Sutton, P., van den Belt, M. The Value of the World’s Ecosystem Services and Natural Capital // Nature. – 1997. – P. 253-260.